

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (50)

**СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК
(ЗБІРНИК КОНФЕРЕНЦІЙ)**

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(50) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 266с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

РУДА ТЕТЯНА, АТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА.....	7
---	----------

ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: НАУКОВИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ВЕКТОРИ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МЕДВЕДЄВА ЛІЛІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	11
ГРИМАШЕВИЧ ГАЛИНА, УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ ЗБІРКИ СЕРГІЯ ЖАДАНА «АРАБЕСКИ»	17
КОСТЬ МАР'ЯНА, ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	19
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА, ГОНТАР НАТАЛІЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНОТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ПОВТОРЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	26
ДІБРОВА ОЛЬГА, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
СТРЕМБІЦЬКА ЛАРИСА, КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ.....	33
ФЕДОРЦОВА ОЛЕНА, МЕТОД КРЕАТИВНОЇ СТРУКТУРОВАНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	36
ЦЕПКАЛО ТЕТЯНА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У ПІДЛІТКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ	39
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, ВИШНЕВСЬКА ЮЛІАНА, ФУРМАНЮК НАТАЛІЯ, КРИВОШЕЄВА ЛІЛІЯ, НАЗАРОВА АНЖЕЛІКА, ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СПІВТВОРЧІСТЬ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	46
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	54
БАРЩЕВСЬКА ІННА, РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСМИСЛЕННІ ВАЖЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ, ЗАСВОЄННІ ЦІННОСТЕЙ І МОРАЛЬНИХ НОРМ	59
БЕВЗА ДІАНА, РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГОЛОСУ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ.....	61
ВІННИЦЬКА АННА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	65
ГАЛЬЯНОВА ОЛЕНА, ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	69
ІЩУК ВІКТОРІЯ, ШЕВЧУК АННА, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	74
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГУЕЯ: РАННІЙ ЕТАП.....	79

ПЛАХОТНЮК ВІКТОРІЯ, ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	85
ПОГОРЄЛОВА АЛІНА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНІ УКРАЇНСЬКІ ЕКВІВАЛЕНТИ	90
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СКРИПНИК НАДІЯ, КЛОЧКО ТЕТЯНА, РОСЛА ІРИНА, ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД	94
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР, ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ	98
ЗРАЛКО АННА, СУЧАСНІ МОВНІ ТРЕНДИ В РЕКЛАМІ ТА МАРКЕТИНГУ	101

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР, РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	106
КОЗІГОРА МАРІЯ, ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ	110
МАРЧУК СЕРГІЙ, ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЗА КНЯЗЮВАННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО	113
ДЖУРАК СЕРГІЙ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	116
МАКУШЕНКО СВІТЛАНА, КЛЮЧ ДО УСПІХУ: ЧОМУ ОСВІТА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАЙВИЩОЮ ЦІННІСТЮ	120
СМУШКО ВЛАДИСЛАВ, ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	123
МАРТИНЮК ЛЕСЯ, МАРТИНЮК ВАДИМ, ОСВІТА ЯК КАТАЛІЗАТОР САМОІДЕНТИЧНОСТІ	
СМАКОТА ЛАРИСА, ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	129
ТОКАР ЛЮБОВ, РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МЕДІАОСВІТИ	135
КРЕВСЬКА ХРИСТИНА, ІНКЛЮЗИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	140
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, ФЕЩЕНКО ЮЛІЯ, ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ ЯК ОСВІТНІЙ РИТУАЛ: ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ СВЯТКУВАННЯ	142
КУРИЖКА ВІКТОРІЯ, ТАРАСЮК ОЛЬГА, РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	144
СИНЄГУБ ЯРОСЛАВА, ДЖУГОСТРАНСЬКА ІРИНА, ОСВІТА І НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ: МІСІЯ В УТВЕРДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	147
ЧЕМЕРИС ІРИНА, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	149
ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ, ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА, ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ	153

ЗАЙЧЕНКО ІВАН, ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ В САМОСТІЙНІЙ УКРАЇНІ	157
ЯРОВА АНАСТАСІЯ, ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	161
КАЗАК ОЛЕКСАНДР, ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	164
КОБУК ОКСАНА, СМОКОВИЧ ТЕТЯНА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З МУЗИЧНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	166
КУЗЬМИНСЬКА ДІНА, ТВОРЧИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІДЕЙ КЕНА РОБІНСОНА.....	168
ОЖГО ДАРИНА, БУГАЙЧУК АНАСТАСІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	171
ПЕТРУК АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	174
СУПРУН ЯНА, НАУМИЧ ВАЛЕРІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	176
САВЧУК ОКСАНА, ОСТАПУК ВІКТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	178
СТАНКЕВИЧ ІННА, НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ	180
ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	184
КНЯЖУК ГАЛИНА, СВІТ ГРИ – СВІТ ЕМОЦІЙ: РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ ДИТИНИ.....	186
ЛЮБОВ КИРЧ, ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	191
ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА, ГЕДЗ ДАР'Я, ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	195
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ, ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ....	199
ГОЛЯ ГАЛИНА, ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	204
СВЯТЕНКО БОГДАНА, РІЗНІ ПОГЛЯДИ НА КОНЦЕПЦІЮ СЛОВА “WAR”	207
ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА, МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ.....	211
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ (1941-1944).....	215
КУШКО ІГОР, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	219
БУГА ОКСАНА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	222

ОСАДЧУК АЛЛА, УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ШТРАФУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СТОРОНИ ПИТАННЯ	228
МАРІЯ – ВІКТОРІЯ ВІКТОРУК МАДЯРА, ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЯХ	230
ГАЛАЙДА СТАНІСЛАВ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	233

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

ІВАНОВА НАДІЯ, «ДІТЛАХИ В САДОЧКУ ГРАЛИ – СВЯТО РАДО ЗУСТРІЧАЛИ»	236
НАГОРНЮК ВАЛЕНТИНА, МАЗУР АЛЬБІНА, РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ	240
МАШТАЛЯР ЙОСИП, ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	244
МЕЛЬНИК ЄВГЕН, ФУТЗАЛ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ	246
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА З ДОДАТКОВОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИКИ	250
СЛОБОДЯНЮК ОЛЕНА, КОМПЛЕКС ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ	255
ТЕРЕПА АЛЛА, МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	262

ВИМОГИ

до підготовки науково-методичних статей

адаптації. Ефективність цього процесу визначається системним поєднанням корекційно-розвивальної, виховної та практичної діяльності, а також тісною взаємодією педагогів, асистента вихователя й родини. Досвід роботи педагогічного колективу ЗДО № 34 довів, що впровадження діяльнісного підходу, використання рольових ігор, візуальних опор та методу «соціального партнера» сприяють формуванню у дітей упевненості, комунікативної активності та позитивного ставлення до самостійних дій у побутових ситуаціях. Залучення батьків до спільної діяльності підсилює ефективність освітнього

впливу, забезпечує наступність між роботою закладу й сім'ї. Отже, практична реалізація інклюзивних підходів у системі дошкільної освіти створює умови для формування соціальної компетентності, комунікативної культури та готовності дітей з ООП до життя в суспільстві. Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробленні сучасних методичних рекомендацій та цифрових ресурсів для підтримки соціально-побутової діяльності дітей з ООП, удосконаленні технологій партнерської взаємодії педагогів і родин, а також у вивченні ефективності інноваційних освітніх практик у контексті інклюзивного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про освіту»: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ : ТОВ «Аспект», 2012. 204 с.
3. Бех І. Д. Особистісно орієнтована освіта: теоретико-технологічні засади. Київ : Логос, 2013. 256 с.
4. Галецька Ю. В. Програма формування соціально-побутових навичок у дітей з помірним та тяжким ступенем інтелектуального порушення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2019. № 15. С. 44–56. URL: <https://plaw.nlu.edu.ua/index.php/2413-2578/article/view/190954>
5. Легкий О., Курінна В. Формування навичок соціально-побутового орієнтування у дітей дошкільного віку з порушеннями зору засобами ігрової діяльності. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2023. Вип. 18. С. 75–89. URL: <https://www.spp.org.ua/index.php/journal/article/view/179>
6. Матвєєва Н. Інклюзивна освіта в Україні: соціально-педагогічний аспект. *Освітній простір України*. 2017. № 11. С. 180–187. URL: <https://doi.org/10.15330/esu.11.180-187>
7. Синьова Л. І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Харків : Основа, 2020. 180 с.

*Стаття надійшла до редакції
21 листопада 2025 р*

ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ

УДК 37.018.1

ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА,

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри
шкільної педагогіки, психології та окремих методик
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»,

ГЕДЗ ДАР'Я,

здобувачка освіти
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»,

Abstract. *The article analyzes the diversity of modern family types, their influence on child upbringing and development. The significance of various parenting styles and the nature of family relationships for the formation of emotional stability, intellectual abilities, and social adaptability in children is investigated. Emphasis is placed on the family's role as a key socialization environment and the factors determining its educational potential in contemporary society.*

Keywords: *family types, family upbringing, parenting styles, family influence, child development, nuclear family, single-parent family, foster family.*

Постановка проблеми (актуальність). У сучасному суспільстві, що вирізняється стрімкими соціальними змінами та трансформаціями родинних цінностей, питання впливу різних типів родин на виховання та всебічний розвиток дитини набуває особливої ваги. Родина залишається первинним і найважливішим суспільним інститутом, який формує особистість, закладає підвалини її моральних орієнтирів та соціальних навичок. Розуміння специфіки різних сімейних структур та їхніх виховних моделей є вкрай важливим для розробки ефективних педагогічних стратегій та підтримки гармонійного розвитку дітей.

Аналіз наукових досліджень. Вплив сім'ї на виховання та розвиток дитини є ключовою проблемою, що активно досліджується у психології та педагогіці. Зокрема, науковці, серед яких В. П. Думанська, Р. Михайлишин, Т. Мандзик, М. Барбета-Вінас, Р. Ерскін, приділяли значну увагу аналізу різних типів сімей, стилів виховання, характеру внутрішньо сімейних взаємин, визначаючи їхній потенціал та можливі ризики для психологічного благополуччя та соціалізації дитини. Особлива увага приділяється ролі батьківської компетентності та емоційного клімату в сім'ї як визначальних факторів успішного розвитку.

Мета статті: проаналізувати типологію сучасних родин та їхній вплив на виховання; дослідити головні аспекти залежності формування емоційної, інтелектуальної та соціальної галузі дитини від різних видів родинного виховання.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство характеризується значним розмаїттям сімейних форм та моделей виховання, кожна з яких має свої особливості та по-різному впливає на розвиток дитини. Трансформація інституту сім'ї в останні десятиліття призвела до формування нових типів сімейних стосунків, які відрізняються від традиційної патріархальної моделі [1, С. 32]. Розуміння особливостей різних типів сімей дає можливість визначити їх виховний потенціал та передбачити ймовірні проблеми у розвитку дитини.

Традиційно виділяють кілька основних типів сімей за структурою: нуклеарні, розширені, неповні, прийомні та сім'ї з повторним шлюбом. Нуклеарна сім'я, яка складається з батьків та їхніх дітей, є найпоширенішим типом сімейної організації в сучасному українському суспільстві [9, С. 45]. Цей тип сім'ї характеризується автономністю, орієнтацією на індивідуальні досягнення, гнучким розподілом ролей між подружжям. Виховний потенціал нуклеарної сім'ї залежить від характеру взаємин між батьками, їх педагогічної компетентності, здатності створити сприятливу психологічну атмосферу для розвитку дитини.

Розширена сім'я, яка включає кілька поколінь, що проживають разом, має свої переваги у вихованні дітей. У такій сім'ї дитина має можливість засвоїти різноманітні соціальні ролі, отримати підтримку та досвід від представників старшого покоління, познайомитися з культурними традиціями та цінностями роду [8, С. 155]. Проте, можливі

конфлікти між різними поколіннями щодо методів виховання можуть створювати неузгодженість виховних впливів, що негативно позначається на емоційному стані дитини.

Особливої уваги потребують неповні сім'ї, в яких дитину виховує лише один із батьків. Такі сім'ї часто стикаються з економічними труднощами, емоційним перевантаженням самотнього батька чи матері, обмеженими можливостями для повноцінного спілкування з дитиною [10, С. 71]. Дитина в неповній сім'ї може відчувати дефіцит уваги, недостатність зразків статево-рольової поведінки, що може призводити до труднощів у формуванні гендерної ідентичності та соціалізації. Водночас, високий рівень педагогічної культури самотнього батька чи матері, тісний емоційний зв'язок з дитиною, підтримка з боку родичів та друзів можуть компенсувати відсутність другого з батьків.

Прийомні сім'ї та сім'ї опікунів виконують важливу соціальну функцію, забезпечуючи право дитини на виховання в сімейному середовищі. У дослідженні групових форм роботи з сім'ями зазначається, що діти, які потрапляють у прийомні сім'ї, часто мають досвід психологічної травматизації, проблеми зі здоров'ям, затримки розвитку, що вимагає від прийомних батьків особливої підготовки та психолого-педагогічної компетентності [3, С. 63]. Успішність виховання в таких сім'ях залежить від здатності прийомних батьків встановити довірливі стосунки з дитиною, забезпечити її базові потреби у безпеці, прийнятті, любові, а також створити умови для корекції наслідків депривації та гармонійного розвитку.

Сім'ї з повторним шлюбом характеризуються складною структурою взаємин, що включає стосунки між біологічними батьками, вітчимою або мачухою та дітьми. Формування гуманних

взаємин у таких сім'ях може бути ускладнене через конкуренцію за увагу та любов, неприйняття нового члена сім'ї, конфлікти лояльності у дітей [2, С. 212]. Проте за умови поступового встановлення довірливих стосунків, поваги до особистості кожного члена сім'ї, чіткого розподілу ролей та відповідальності такі сім'ї можуть створити сприятливе середовище для розвитку дитини.

За стилем виховання виділяють авторитарні, демократичні, ліберальні та змішані типи сімей. Особлива роль батьківського виховного стилю у формуванні соціально-психологічної адаптованості підлітків підкреслюється у дослідженнях [7, С. 53]. Авторитарний стиль виховання, що характеризується високим рівнем контролю, вимогливістю, обмеженням самостійності дитини, може призводити до формування таких рис, як невпевненість у собі, залежність від оцінок оточуючих, агресивність як захисна реакція. Водночас у таких дітей часто розвинені навички самодисципліни та відповідальності.

Демократичний стиль виховання, який передбачає повагу до особистості дитини, підтримку її ініціативи, розумний контроль на основі пояснень та переконань, сприяє формуванню активної життєвої позиції, самостійності, впевненості у собі, здатності до співпраці та емпатії. Демократична педагогічна позиція батьків створює найбільш сприятливі умови для всебічного розвитку дитини [4, С. 44].

Ліберальний стиль виховання характеризується мінімальним контролем, всюдозволеністю, невимогливістю, що може призводити до формування імпульсивності, егоцентризму, безвідповідальності, труднощів у встановленні меж та дотриманні правил. Відсутність чітких орієнтирів та обмежень ускладнює процес соціалізації

дитини та її адаптацію до суспільних вимог [10, С. 83].

Змішаний стиль виховання, який поєднує елементи різних стилів, може бути як гармонійним, так і дисгармонійним. Неузгодженість виховних підходів батьків, непослідовність у вимогах та оцінках поведінки дитини створюють ситуацію невизначеності, що негативно впливає на формування її особистості [9, С. 87].

За характером взаємин між членами сім'ї виділяють гармонійні, дисгармонійні та конфліктні сім'ї. Характер взаємин визначає психологічний клімат у сім'ї, який безпосередньо впливає на емоційний стан дитини, її відчуття безпеки та довіри до світу [2, С. 158]. У гармонійних сім'ях, де переважають взаємоповага, підтримка, відкрите спілкування, створюються оптимальні умови для розвитку здорової особистості.

Дисгармонійні сім'ї характеризуються порушенням емоційних зв'язків, відчуженістю, домінуванням одного з членів сім'ї, що призводить до психологічного напруження та тривожності. У таких сім'ях дитина часто стає об'єктом проєкцій та маніпуляцій, що негативно впливає на формування її самооцінки та ідентичності [6, С. 89]. Конфліктні сім'ї, в яких відкриті або приховані конфлікти є звичним способом взаємодії, створюють токсичне середовище для розвитку дитини. Постійна напруга та агресія в сімейному середовищі призводять до емоційних порушень, психосоматичних

розладів, поведінкових проблем у дітей [6, С. 83].

Соціально-економічний статус сім'ї також є вагомим чинником розвитку дитини. Економічні труднощі часто призводять до зниження якості життя дитини, обмеження доступу до освітніх та культурних ресурсів, що може негативно впливати на її інтелектуальний та соціальний розвиток [5, С. 48]. Водночас, високий матеріальний статус не гарантує гармонійного розвитку особистості, якщо в сім'ї відсутній емоційний зв'язок між її членами.

Зміни в традиційному розподілі ролей у сучасній сім'ї, зокрема зростання ролі батька у вихованні дітей, відзначаються у дослідженнях [15, С. 15]. Сучасне батьківство передбачає активну участь у догляді за дитиною, емоційну підтримку, спільне проведення дозвілля, що сприяє формуванню більш міцного емоційного зв'язку між батьком та дитиною. Значення якості міжособистісних взаємин у сім'ї для формування психологічного благополуччя дитини також підкреслюється [16, С. 134].

Висновки. Отже, для забезпечення гармонійного зростання дітей у нинішньому суспільстві потрібно зважати на особливості родинних структур і виховних практик. Створення сприятливого сімейного оточення, яке базується на якісних емоційних зв'язках, педагогічній компетентності батьків та їхній здатності пристосуватися до сучасних викликів, є ключовим для формування всебічно розвиненої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Глушко О. І. Вибрані лекції з дисципліни «Психологічні проблеми батьківсько-дитячих стосунків»: навч. посіб. Дніпро: РВВ ДНУ, 2019. 56 с
2. Гончар Л. В. Теоретико-методологічні засади формування гуманних батьківсько-дитячих взаємин: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07. Київ, 2018. 510 с.
3. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В.Г. Панка, І.І. Ткачук. Київ: Ніка-Центр, 2020. 122 с.

4. Демиденко Т. М. Педагогічна позиція батьків у виховному процесі. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту*. 2011. № 22. С. 43–45.
5. Демчук О. Сімейні цінності як парадигма інституту життєдіяльності. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 1 (89). С. 47–49.
6. Думанська В. П. Відповідальне батьківство: теоретичний аспект. *Демографія та соціальна економіка*. 2015. № 3 (25). С. 75–86.
7. Кравченко Т. В. Дослідження ставлення батьків до дитини у сучасних українських сім'ях. Актуальні питання соціальної та практичної психології у координатах сучасних парадигм: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. м. Сєверодонецьк, 23–24 січ. 2015 р. Сєверодонецьк, Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2015. С. 88–90.
8. Крупник Г. А. Порівняння особливостей взаємин дітей з батьками у підгрупах за порядком народження у сімейній ієрархії. Інсай: психологічні виміри суспільства. 2020. № 3. С. 97–108.
9. Мандзик Т. Виховний стиль батька як фактор формування соціальнопсихологічної адаптованості підлітків. *Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Психологія*. 2014. № 2 (2). С. 52–56.
10. Михайлишин Р. Місце і роль сім'ї та родини у вихованні дітей: етнопедологічний аспект. Етнопедологіка і народознавство : зб. наук. пр. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. С. 154–160.
11. Седих К. В. Психологія сім'ї : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2015. 192 с.
12. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
13. Терещенко Л. А., Карабаєва І. І. Психологічні особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*. 2019. Вип. 33. С. 214–234.
14. Федорова М. А. Особливості емоційного розвитку сучасних дітей в аспекті становлення міжособистісних взаємин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2020. Вип. 1 (46). С. 133–137. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/31799/1/5.PDF> (дата звернення 20.04.2025)
15. Barbeta-Vinas M. Toward a new model of fatherhood? Discourses on the process of paternal involvement in Urban. *Revista Espanola de Investigaciones Sociologicas*. 2017. No 159. P. 13–30.
16. Erskine R. G. Relational patterns, therapeutic presence : concepts and practice of integrative psychotherapy. Routledge, 2015. 400 p.

*Стаття надійшла до редакції
10 серпня 2025 р*

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

УДК 378.011.3-52:616.31]:[378.016:577.1]]:159.9(477)'364''

ОСИП ЮРІЙ,

кандидат біологічних наук, доцент кафедри органічної та фармацевтичної хімії
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ОСИП МАРІЯ,

старший Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради